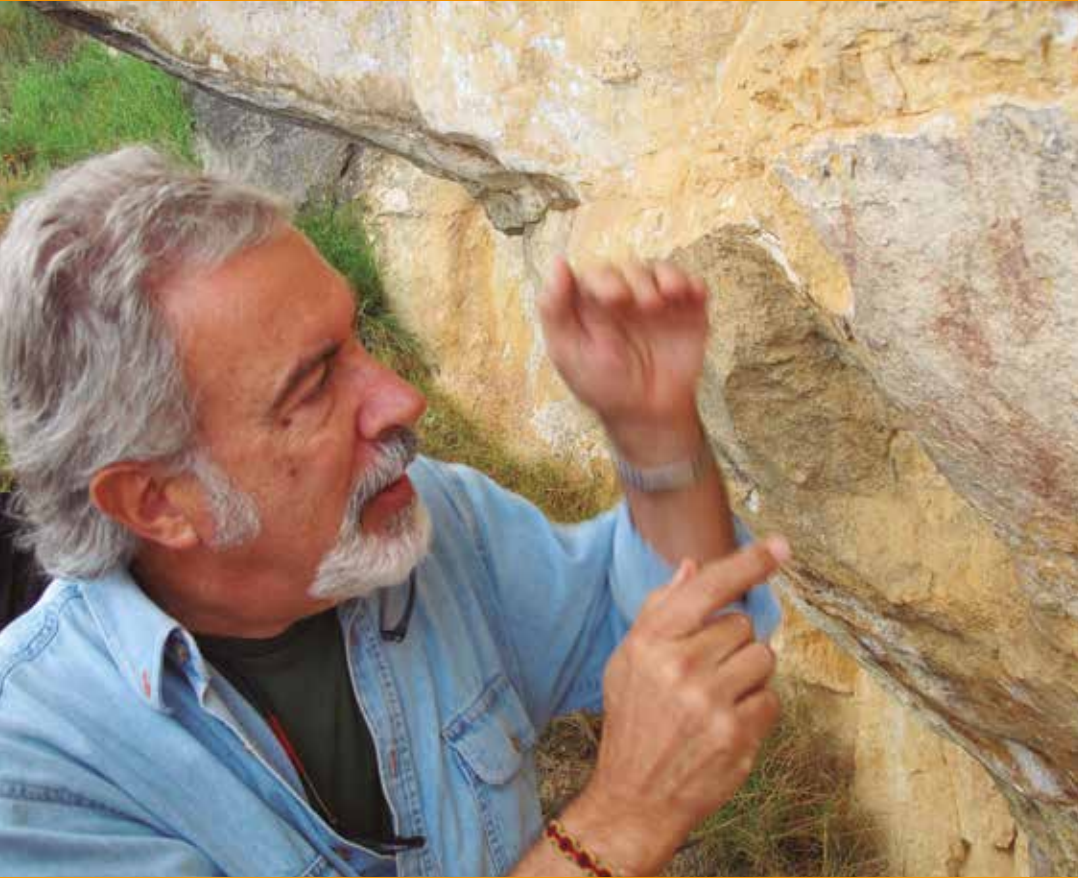

Ramon Viñas Vallverdú. *Arqueologia del Comportament Simbòlic*

L'art rupestre llevantí 20 anys de la declaratoria de Patrimoni Mundial (1998-2018)

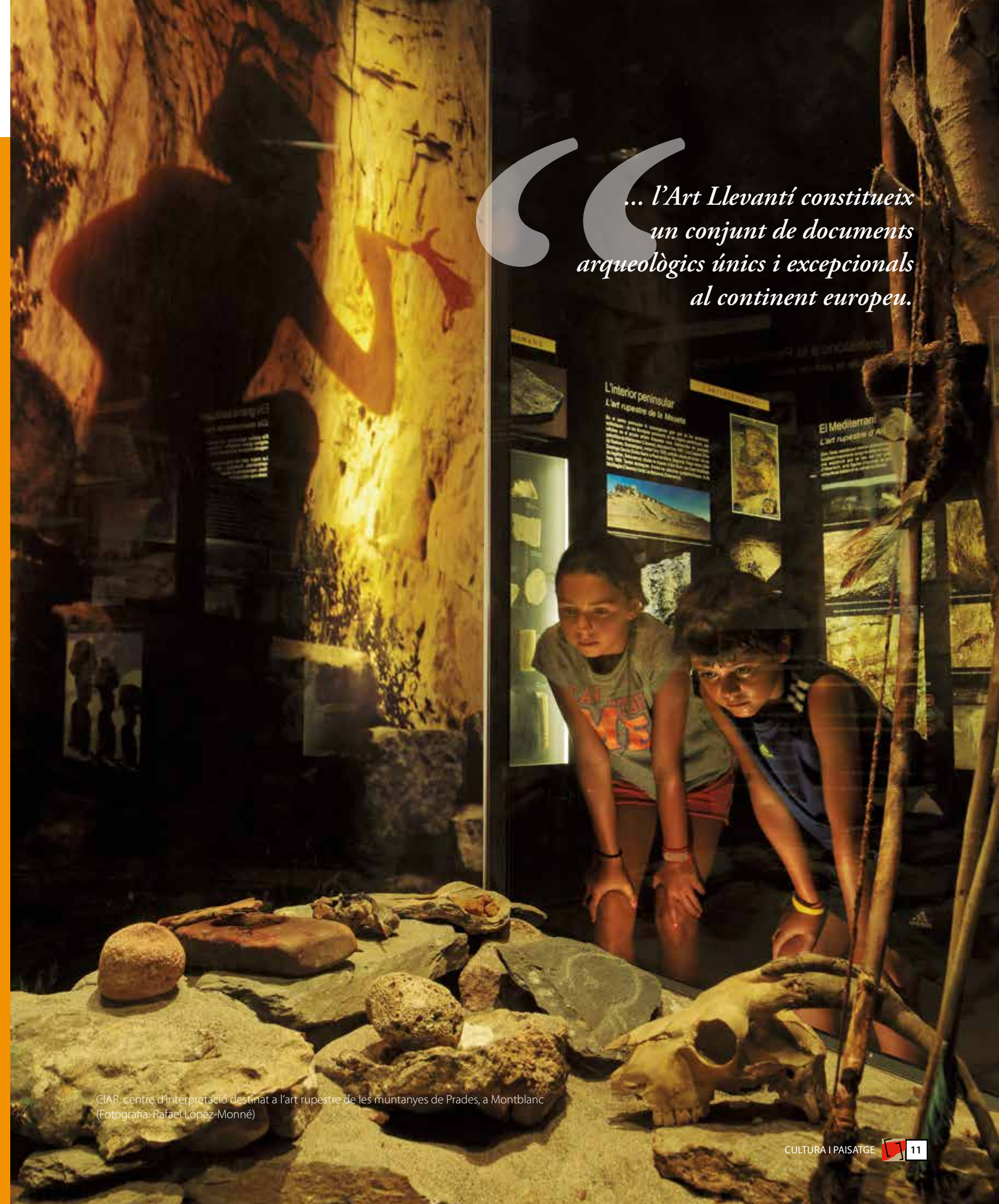

Ramon Viñas al jaciment del Mas d'en Llorc (Fotografia: JM Rovira)

Com qualsevol circuit o recorregut de caràcter històric o patrimonial, la Ruta de l'Art Rupestre de Catalunya és un projecte de turisme cultural, coordinat pel Museu Arqueològic de Catalunya (MAC) amb l'objectiu d'aconseguir un millor coneixement, conservació i difusió d'aquest Patrimoni Mundial, i també estimular la recerca d'aquest insòlit i genial art prehistòric del nostre territori. Unes manifestacions culturals que s'expandeixen per les cingleres i espadats de les serralades del prelitoral mediterrani peninsular, des d'Aragó i Catalunya fins a Andalusia. En definitiva, una ruta de pintures rupestres i centres d'interpretació que ens inviten a reflexionar sobre els orígens de la creació artística, els continguts i els seus autors.

Durant la reunió de la UNESCO celebrada a Kioto, Japó, a l'any 1998, l'Art Rupestre de l'Arc Mediterrani de la Península Ibèrica va ser declarat Patrimoni Mundial. Les pintures rupestres prehistòriques del territori català passaren a ingressar a la llista, amb 62 conjunts, agrupats amb altres manifestacions rupestres de les comunitats d'Aragó, València, Múrcia, Castella-La Manxa i Andalusia. Era el reconeixement internacional del valor documental, artístic i històric d'un patrimoni rupestre molt poc conegut pel públic. En conseqüència, calia conservar-lo, investigar-lo i difondre'l com es mereixia, per ser gaudit per la societat i llegar-lo a les properes generacions.

Des d'aquesta parcel·la de la Prehistòria, Catalunya ha estat sempre un territori escassament explorat i investigat. No obstant això el registre arqueològic compta avui amb uns cent cinquanta indrets o cavitats amb art rupestre escampats pels relleus muntanyosos del prelitoral i serralades interiors. Es tracta, principalment, de dues tradicions culturals ben diferenciades, que han estat denominades com «Art Llevantí o Art Postpaleolític», que pertany a pobles de caçadors-recol·lectors, i «Art Esquemàtic o Art Neolític-Bronze», vinculat a societats agrícoles-ramaderes. És a dir, una iconografia que reflecteix una etapa de transició fonamental en la història d'Occident i gran part del món, un moment de grans canvis socials i econòmics que conduïren a la fi dels grups de caça i recol·lecció, els quals foren substituïts pels nous sistemes econòmics, de pagesos i pastors, que ens han portat fins al desenvolupament actual. Es tracta d'indrets «estratègics, de reunió, sagrats i de culte» de pobles que resguarden una part de la seva memòria en grafismes que, temporalment, podem situar entre el 8.000–1.000 anys aC.

... l'Art Llevantí constitueix un conjunt de documents arqueològics únics i excepcionals al continent europeu.

CIAR, centre d'interpretació destinat a l'art rupestre de les muntanyes de Prades, a Montblanc (Fotografia: Rafael López-Monné)

Art Rupestre Llevantí

Pintura del conjunt rupestre del barranc del Mas d'en Llort (Fotografia: Ramon Viñas)

En diverses ocasions, hem argumentat que l'Art Llevantí, situat dins del marc de les serralades del prelitoral, constitueix un conjunt de documents arqueològics únics i excepcionals al continent europeu.

Les investigacions ens han permès apropar-nos a un racó de la seva cosmovisió i de l'imaginari dels caçadors-recol·lectors postpaleolítics. Es tracta d'una tradició que conforma un conjunt d'escenificacions pictòriques, ocasionalment gravades, amb un cert grau de realisme i de narrativa, que fan referència a mites, creences, aspectes socials, bèl·lics i econòmics, i on els protagonistes són, habitualment, arquers, imatges femenines, alguns infants, animals salvatges, que es desenvolupen en escenes cinètiques, de recol·lecció, en danses guerreres, conflictes entre grups,

personatges fletxats, sacrificis rituals, cerimònies, ritus, i temàtiques d'aspecte quotidià i simbòlic.

D'altra banda la tradició de l'Art Esquemàtic introduïda pel procés de la neolitització, amplia els límits geogràfics amb una dispersió que envaeix la península Ibèrica i altres països veïns d'Europa i nord de Àfrica, i ens presenta un món social cada cop més complex, amb composicions encriptades i integrades per representacions simbòliques esquematitzades i associades a signes abstractes. Aquestes dues tradicions o estils rupestres representen figures de mides irregulars, petites i mitjanes per a l'Art Llevantí (entre 5 i 50 cm) i petites, mitjanes i grans per a l'Art Esquemàtic (entre 10 i 100 cm, i excepcionalment superen aquestes mides). En general, estan pintades amb pigments minerals de les games del vermell, negre i blanc, i resguardades sota l'aixopluc de cavitats o abrics rocosos. La ubicació d'aquestes manifestacions gràfiques, en entorns naturals i al aire lliure, les situa en una posició fràgil i vulnerable, és a dir, a l'abast de tothom. Per tant, la seva conservació és problemàtica i constitueix un dels reptes de les institucions responsables de la preservació del patrimoni. Entre les diverses causes de deterioració, citem l'erosió natural procedent de la meteorització; les filtracions d'aigua que arrossegueu i depositen carbonats de calci sobre els panells pintats, velant o impeding la visió de les figures; les alteracions bioquímiques, les afeccions per microorganismes i plantes: fongs, líquens, algues, vegetació, insectes, etc., que afecten a l'estructura i suport de la roca; i les accions més demolidores, les antròpiques, que provoquen destruccions irreversibles, intencionals o involuntàries, entre les quals destaquen el vandalisme, els grafitis, el foc, etc. En conseqüència, moltes figures estan malmeses o han desaparegut per agressions mediambientals o antròpiques.

Per garantir una millor preservació i una adequada difusió del patrimoni

rupestre, la primera acció, per part de la Generalitat de Catalunya, així com de les institucions, dels ajuntaments i d'altres grups interessats, ha estat dirigida a la protecció física, indispensable per a qualsevol obertura al públic. Per tant, l'elaboració de projectes de tancaments perimetrals de les zones, amb reixes i panells informatius instal·lats pels Departament de Cultura de la Generalitat. Les obres per a l'obertura al públic, s'han realitzat d'acord amb la normativa establerta per la direcció general del Patrimoni Cultural del Departament de Cultura.

En el cas de les visites guiades als abrics i als centres d'interpretació ha calgut de la preparació de guies dels recorreguts. En alguns casos s'ha procedit a neteges de grafitis i pintades amb esprais que empastifem els panells rupestres, és a dir, un reflexa de la manca de sensibilitat o desconeixement de certs visitants. Tanmateix també s'ha procedit a l'eliminació de la vegetació més immediata als llocs per evitar incendis, que podrien alterar la roca o el suport de les pintures.

La divulgació d'aquests espais naturals, històrics i culturals, ha requerit d'infraestructures i mitjans que donin suport i garanteixin els serveis necessaris: centres d'interpretació, tallers, cursos, activitats relacionades, publicacions de guies per al coneixement i valoració del Patrimoni i també per afrontar la delicada conservació d'aquests documents prehistòrics. Només es pot conservar allò que es coneix, s'estima i es valora, i depèn de tots nosaltres que el llegat de les pintures rupestres arribi a les futures generacions en les millors condicions possibles. ■

Per a més informació:

Centre d'Interpretació de l'Art Rupestre de les Muntanyes de Prades

C. de la Pedrera, 2 - 43400 Montblanc
Tel. 977 86 21 77 - ciar@mccb.cat
www.mccb.cat

Dissabtes, diumenges i festius

A les 11h Visita a la Muralla + Degustacions

Entrada a dues torres, recorregut pel pas de ronda, plaça Major i visita a les esglésies de Sant Miquel i Santa Maria la Major. Inclou dues degustacions gastronòmiques acompanyades d'un tast de vi de la D.O Conca de Barberà.

€ Adults 10 €, 7-17 anys 6 €, - 6 anys gratuït ⌚ 2 h.

A les 11:30h Visita al Centre històric

Inclou l'entrada a l'església de Santa Maria, l'església de Sant Miquel, l'hospital de Santa Magdalena així com l'exterior de diversos trams de la muralla i la plaça Major.

€ Adults 6 €, 7-13 anys 3 €, - 6 anys gratuït ⌚ 1,30 h

A les 12:30h Visita a la Muralla

Entrada a tres torres de la muralla i passeig pel pas de ronda.

€ Adults 4 €, 7-13 anys 2 €, - 6 anys gratuït ⌚ 45 min.

Visites Guiades

MONTBLANC

